

I. Лаврівська

ГАРАЛЬД СМІЛИВИЙ

— Князю великий, володарю могутній! Норвезький принц Гаральд просить тебе віддати йому за жінку прегарну дочку твою Єлисавету! — сказав русявий лицар в золотій зброї, склонившись перед оксамитом виложеним троном, на якому сидів князь Ярослав Мудрий.

— Лицарю, ти ж принц без держави, і ймення твоє ще світу не знайоме. Подружжя таке нерівним буде, — сказав поважно князь.

— Іди, лицарю, в світ і славним до мене вернися, — сказала князівна. Чорні її очі горіли, як два самоцвіти, і веселі вогники в них грали, а золоте намисто на шиї гордо задзвеніло вслід за її словами: «славним до мене вернися».

І пішов Гаральд. Поїхав у світ. Дружину відважних зібрав і кораблем по морі пустився. Завзятість горіла в його синіх очах, золоті кучері гралися з вітром, зброя виблискувала на сонці, коли він стояв стрункий на самім верху корабля й давав наказ:

— Вперед! Славу здобувати, ім'я своє прославляти для київської князівни в золотім намисті!

Море шумить, скаженіє, корабель поре хвилі, везе смільчаків в широкий світ. Аж тут нагло — мов з-під землі вирости — показалися перед ним дві великі скелі. Небо над ними чорне-чорне, а поміж скелями хвилі горами валяться.

— Гаральде, заверни! Туди ще, ніхто не проїхав! Гаральде, тут жде нас смерть!

— Смерть жде всюди тих, хто її боїться! — засміявся Гаральд.—Ніхто ще там не проїхав? Гаральд проїде!

І відважно взяв у руки кермо. Хвилі кидали кораблем, мов лушпинкою— вода переливалася через верх...

— Вода заливає корабель! Ми тонемо!

— Вичерпати воду! — крикнув Гаральд. І всі — шістнадцять їх було, кинулися до праці. А Гаральд сміливо, певною рукою провадив далі корабель і наче усміхався. Любив боротися — хотів перемагати. І раптом величезна стіна води звалилася на них, корабель наче потонув, але вже за хвилину знову був на поверхні, і дивним дивом вода успокоїлася, і вони

спокійно попливли даліше.

— Сміливий наш Гаральд! — кричали вояки. — Непроворний туди б не проїхав!

Аж ось дивляться — вдалині острів маячить. Під'їхали ближче, причалили. Напівголі люди зустріли гостей.

— Відкіля ви, чужинці, і де пливете?

— По світу блукаєм, славу здобуваєм,— відповіли.

— Будьте в нас гостями!

І вийшов Гаральд з дружиною на берег. Коли несподівано почувся чи то рев, чи то, стогін — ніби людський голос, а ніби й ні...

— Що це таке? — запитав Гаральд.

— Це нещастя наше велике. І нема такого відважного, щоб тому зарадив. На землі нашій живе дикий звір. Шкоди нам великі робить, дітей краде... По землі ходить і по деревах скаче, весь волоссям чорним оброслий. Зараз він високо на дереві сидить, списа там ніхто не докине, а стріли його не чіпаються... він кричить і глузує!..

Гаральд підійшов під дерево. Дивиться — високо-високо щось чорніє велике. Напнув лука, націливсь — стріла аж засвистіла, а він аж захитався з напруження... І нагло чорна обкудовчена маса зі страшним вереском впала на землю.

— Сміливий ти, лицарю, сильно і цільно пускаєш стріли, як ніхто інший. Жадай, чого хочеш, за таку послугу, все віддамо! Володарем нашим будь, а ми твоїми вірними слугами! — казали люди.

— Не треба мені нічого! Живіть тепер спокійно і щасливо та Гаральда Сміливого згадуйте!

— На спомин про нас візьми оце, — сказав один з мешканців острова, старший якийсь, видно, і подав Гаральдові гаманець. Гаральд відкрив його, а там перли, великі, чудові, білі перли.

— Спасибі за це! Найкраща дівчина світу в них пишатися буде! Горда київська князівна в золотому намисті.

І поїхали далі... В незнані краї...

Чутка по світу рознеслась, що в одному царстві великий лицарський турнір відбувається. Всі щонайкращі лицарі з цілого світу з'їжджаються. І Гаральд туди поїхав.

У палатах повно гостей. Лицарі, від ніг до голови закуті в золоті панцирі, гарцювали на своїх конях. Панни-красуні сиділи на балконах і білими хусточками вітали щораз нові лицарські подвиги. Посередині, на високому кріслі, сиділа молода, напрочуд гарна жінка — це королева.

Аж ось влетів на чорному коні якийсь чужинець (це був Гаральд)— лице обсмалене вітром, очі синіші від неба, волосся в ясних кучерях спадало на плечі, струнка постать немов приросла до коня. На одягу дрібно ткани опанча, на ногах блискучі остроги... Мов вихор, облетів двірець довкруги і став, мов вритий, перед балконом, де сиділи королева й гості. Вийняв меч, підкинув його високо вгору — меч перекрутився три рази в повітрі і знову опинився в долоні чужинця.

— Славно! Славно! — загомоніло з балконів, і кілька білих хустинок впало Гаральдові під ноги. Гаральд підняв одну з них і завісив на гілляці дерева, що росло на другому кінці замкового двірця. Вернувся знову до балкону, намірився списом — спис прошив повітря і застряг далеко в землі, забравши перед тим хустину з дерева.

— Славно, славно! — заговорили всі, і знову білі хустинки посипалися йому під ноги. З черги Гаральд напнув лука. Стріла полетіла високо в повітря і влучила в саму середину іншої стріли, яку перед хвилиною випустив один з дружинників Гаральда.

— Славно! Славно! — закричали на балконі, і всі білі хустинки впали лицареві під ноги. Останньою кинула свою білу хустину королева — на знак, що Гаральд переміг усіх.

— Хто є цей чужинець? Гарний, як промінь сонця, звинний, мов вуж, сильний, як лев, і сміливий, як орел?!

— Я Гаральд Сміливий!
По світі славу здобуваю,
Ім'я своє прославляю,
Щоб стати гідним дівчини
В золотому намисті.
Прегарної київської князівни!

— Хай живе Гаральд! Гаральд Сміливий — найкращий лицар! Слава Гаральдові!

І королева подарувала Гаральдові, як нагороду, вінок переможця і дорогий перстень — перстень найкращого лицаря.

І поїхав Гаральд далі... і до країни потрапив, де люди спокійні жили. Гарно прийняли Гаральда і його дружинників і розказали, що в них сму-

ток великий, бо жорстоке плем'я трандів на них напало, країну знищили і єдину дочку короля зі собою забрали.

Пішов Гаральд до короля. Зайшов в палату і старцеві сивому низько вклонився.

— Привіт тобі, володарю, від Гаральда Сміливого!

— Ти сміливий, кажеш?

— Я Сміливий! І обіцяю тобі дочку твою визволити і трандів покарати!

— Транди, молодче, жорстокий народ. Їх ніхто ще не переміг.

— Гаральд переможе!

І взяв Гаральд свою дружину і помчали, як вихор. Вночі до трандів вдерлися. Завзята і страшна була битва. Трандів більше — Гаральд загорілий від сонця з розвіяним волоссям, сіяв смерть довкруги... А його лицарі теж не дармували. Ось там молодий король трандів просто на Гапальла жене. Зчепилися разом...

— Віддай дівчину! — крикнув Гаральд.

— Поки я живу, ти її не дістанеш! — відповів король.

І кинулись один на одного... Гаральд переміг, бо він не тільки сміливий, як орел, але сильний, як лев, і звинний, мов вуж, був. Кинувся він шукати дівчину. Вийшов на високу гору, а там озеро, на озері острів, а на острові замок. І кинувся Гаральд вплав, озеро переплив і перед замком став. Замкнуто все. Залізні ланцюги висять на брамах. Тоді Гаральд по мурі видряпався і через щілину, що замість вікна була, вліз досередини. Взяв дівчину і туди ж вернувся, а потім на свого коня засвистав. Вірний друг вмить з'явився, Гаральд сів на нього і стрілою помчав батькові дочку віддати...

— Гаральд переміг трандів! Гаральд Переможець! — понеслася блискавкою вістка.

— Сміливий ти, лицарю! Хай ім'я Гаральда повік славним буде! — сказав старий король. — Лишись у мене, зятем мені будь і державою ряди...

— Королю, ласка твоя велика, а дочка твоя гарна, мов зоря на небі. Але серце моє іншій належить. В ім'я її я по світі блукаю, в ім'я її славу здобуваю. В ім'я дівчини у золотому намисті, прекрасної, премудрої київської князівни.

— Щаслива ця дівчина, — шепнула королівна.

— Подарунок, одначе, від мене візьми. Коробку самоцвітів, князівні

своїй корону ними прикрасиш, — сказав король. — Це подяка за перемогу над трандами.

І поїхав Гаральд далі... і далі славу здобував, ім'я своє прославляв, аж цілий світ заговорив про лицаря славного Гаральда Сміливого. І славний та багатий вернувся Гаральд до свого краю, і всі його вітали.

— Гаральд Сміливий, Гаральд славний лицар, Гаральд король Норвегії!

І поїхав Гаральд в київську державу:

— Князю великий, володарю могутній! Король Норвегії, Гаральд Сміливий просить тебе віддати йому за жінку доньку твою Єлисавету!

— Король Норвегії честь мені цим робить, — відповів поважно князь Ярослав Мудрий.

І лицар славний, Гаральд Сміливий, повіз у свою країну Норвегію чудову дівчину в золотому намисті — київську князівну Єлисавету. Її чорні кучері прикрасив золотою короною з дорогими самоцвітами, на її руку надів чудовий перстень, а на шию низку великих білих перлів.